

Popularnonaukowy opis projektu

Ziemie zachodnie i północne, po II wojnie światowej przyłączone do Polski, do dnia dzisiejszego stanowią otwarte pole badań, przede wszystkim z uwagi na swoją historię, której centralnym elementem jest niemal całkowita powojenna wymiana ludności. Przez lata PRL-u rozwój badań nad nowym obszarem kraju był zahamowany przez propagandę „powrotu Ziemi Piastowskich do Macierzy” oraz postulat integracji z resztą kraju i wewnętrznej homogenizacji. Po 1989 r., a przede wszystkim od połowy lat 90. XX do współczesności obserwować można wzmożone zainteresowanie regionem zarówno przez naukowców i badaczy, próbujących uzupełnić lub zweryfikować jego historię, jak i przez samych mieszkańców regionu, którzy w zwrocie ku lokalności upatrują szansę ekspresji, kreacji i rekreacji własnej tradycji i tożsamości. Większość publikacji naukowych i popularnonaukowych dotyczy jednak okresu tuż powojennego, gdy ziemie zachodnie stały się wielkim laboratorium społecznym, areną integracji oraz adaptacji, ale i silnych międzygrupowych antagonizmów. Badania wstępne pokazały, że dynamicznie zmieniająca się sytuacja obecna, polegająca przede wszystkim na ciągłym poszukiwaniu i zmienianiu sensów otaczającej rzeczywistości (światów wyobrażonych), nadal nie doczekała się rzetelnych badań.

Jednym z niezbadanych dotąd obszarów jest przedwojenne materialne dziedzictwo kulturowe - mikroświat przedmiotów, w jego aktualnym stanie: różnorodnych kontekstach funkcjonowania oraz relacji ze współcześnie żyjącymi mieszkańcami regionu. Może być ono nazwane „dziedzictwem trudnym”, lub „osieroconym”, nie tylko w kontekście przeszłości regionu, ale i z uwagi na wielość narracji z nim związanych obecnie: od afirmacji, przez negację, po zaprzeczenie i odrzucenie.

Celem projektu jest zatem zbadanie mechanizmów włączenia materialnych śladów trudnej, konfliktowej przeszłości do jednostkowego i lokalnego otoczenia dzisiejszych mieszkańców ziem zachodnich i północnych na przykładzie dwóch miast: Wrocławia i Szczecina. Interesuje nas odpowiedź na następujące pytania: czy i jak konfliktogenne dziedzictwo może stać się swojskie i zwyczajne, a nawet docenione? Jakie miejsce zajmuje w hierarchii rzeczy i najbliższym otoczeniu, ale także w narracjach instytucjonalnych, oficjalnych? Jaka jest relacja pomiędzy ludźmi a przedmiotami i rola tej relacji w tworzeniu się wrocławskich i szczecińskich „światów wyobrażonych”?

Badania prowadzone przy użyciu metod jakościowych, równoległe w obu miastach, obejmować będą trzy obiegi lub inaczej, obszary funkcjonowania przedmiotów: przestrzeń prywatną (prywatne mieszkania i ich mieszkańców), obieg komercyjny (handlarzy, pchle targi) oraz przestrzeń instytucjonalną (instytucje muzealne). Wyróżnienie trzech odmiennych porządków umożliwi obserwacje przekształceń w sferze wyobrazeniowej, ale także w kontekście wykorzystania badanego dziedzictwa w zależności od wskazanych kontekstów, porządku symbolicznego, ekonomicznego i ideologicznego.